

Návrh riešení verejnej politiky vzdelávania dospelých

Záverečný seminár projektu Tvoríme modernú politiku vzdelávania dospelých

9 + 1 pohľadov na vzdelávanie dospelých

Juraj Vantuch

9 + 1 pohľadov na vzdelávanie dospelých

Zadanie

Komentovať a pripomienkovať záverečnú správu 3. fázy projektu

Prečo 9+ 1?

Tri strategické ciele: Pozitíva, negatíva (pripomienky), **podnety** ...9 pohľadov

+1 ?

Odporúčania pre Odporúčania a Príručku pre samosprávy
(Ako v Akožistane...)

Strategický cieľ 1 – systematické vzdelávanie dospelých - *Podnety*

- **Benefity vzdelávania dospelých „vzdelávanie nie je výdavok, ale investícia“**
 - **Mobilizácia zdrojov v prospech tvorby vzdelávacieho prostredia** (systémová „austerity obsession“)
 - **Učiace sa mestá** (Národný program pre učiace sa regióny 2007 : BB→?, „Regionalizácia“)
 - **Cork (-), Pécs** (Arad, Cluj, Kraków, Novi Sad, Olomouc, Osijek, Pula, Sliven, Tuzla, 20)
 - **Vypointovať príklad dobrej praxe**
- **Vzdelávanie dospelých v strategických dokumentoch**
 - **Impulz Memoranda ČŽV nevyužitý - zmena paradigmy** (ĎV+VD→CŽ“V“???)
 - **MCŽV(2000), NS-MCŽV(2001),KCŽV(2004),SCŽV(2007) 568/2009,SCŽVa, APCŽV(2011)**
- **Odborná terminológia**
 - **Formal, Nonformal, Informal LEARNING: Education → Learning** (in all three settings)
 - **Formálne, neformálne vzdelávanie a informálne učenie sa???: ČŽV → ČŽV(sa)** (in all three settings)
- **Zber a využívanie dát o vzdelávaní dospelých**
 - **LFS/VZPS - preškolenie anketárov** (zhodné chápanie pojmov)
 - **ĎALV – vyjasniť účel zberu dát; následne riešiť** (vzorka vs plné dáta), vážny interpretačný problém
 - **Už nikdy absencia!** TIMSS 1995 (len 1 populácia), CVTS2 2000 (jediná kand. krajina!), PISA 2000 (Iži)
- **Financovanie vzdelávania dospelých**
 - **Riziko Covid 19 krízy a tlaku OECD** (individuálne vzdelávacie účty len pre MSP a znevýhodnených)
 - **Problém vhodného členenia regiónov a spornej fiškálnej decentralizácie** (daňový mix?/podielové)

Strategický cieľ 1 – systematické vzdelávanie dospelých - *Pozitíva*

- Zlepšenie chápania benefitov vzdelávania dospelých **vo všetkých jeho formách.**
- Učiace sa miesta/regióny
- Význam tretej misie vysokých škôl
- **Inštitucionálna podpora samospráv ministerstvom – koordinácia a konzultácie**
- Vytvoriť vhodné legislatívne prostredie
- Spresniť terminológiu (**Fo/nonfo/Info**; vyjasniť relevantné vzdelávacie aktivity)
- Potreba analýz medzinárodných dát a skvalitnenie zberu národných dát
- Zlepšiť vzdelávanie dospelých mimo trhu práce
- **Plány rozvoja zručností na regionálnej úrovni**
- Slabá podpora vzdelávania dospelých z domácich i medzinárodných zdrojov

Strategický cieľ 1 – systematické vzdelávanie dospelých - *Negatíva*

- „Ochota dospelých vzdelávať sa je však na Slovensku podľa štatistických zisťovaní pomerne nízka.“
- Diskutabilné - Internet 2000, DESI 2020 (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/slovakia>)
- „NPRVV sa zmieňuje o zavedení **uznávania výsledkov** neformálneho **vzdelávania** po roku 2022, o implementácii systémov overovania kvalifikácií a o **zavedení finančných nástrojov...**“
- Nekomentované slabiny súčasného stavu a prípravy procedúr „uznávania“
- Nekomentovaný atak OECD na vzdelávacie účty navrhované NPRVV („cielenie“)
- „Strategické dokumenty na regionálnej úrovni plnia rovnakú funkciu ako na národnej úrovni. Vytvoriť vhodné legislatívne prostredie“ (Mohli by, ale limity regionálnej politiky sú systémové!)
- „spresniť terminológiu“ (Fo/nonfo/Info **LEARNING!**, definícia vzdelávania dospelých???)
- „navrhujeme, aby bola v štatistike DALV testovaná reprezentatívna vzorka poskytovateľov“ - **sporné**
- „Bolo by teda prospešné, aby si regióny **budovali kapacity pre používanie existujúcich dát** a **tvorbu regionálnych informačných systémov o VD**“.... „Vytvorenie kapacít na VÚC pre budovanie regionálnych informačných zdrojov je kľúčové tak pre **dosahovanie cieľov regionálnych stratégií rozvoja**, ako aj pre realizáciu integrovaných **riešení pre podporu účasti** dospelých na vzdelávaní.“„VÚC uvažujú o zriadení **analytických oddelení** pre **zber regionálnych dát**“
- **Analýzy a prieskumy vs zber dát, regionálne vs oblastné** plánovanie, **individuálny rozvoj vs trh práce**
- Financovanie VD: **štát vs samosprávy vs poskytovatelia VD** (o prínosoch VD)

Strategický cieľ 2 – kvalitné vzdelávanie dospelých *Podnety*

- „Nie sú stanovené ani minimálne štandardy kvality vzdelávacej inštitúcie, ale ani minimálne štandardy pre lektorov vzdelávania dospelých.“
- Kvalita lektorov/programov(kurzov)/inštitúcií (poskytovateľ/organizátor): pozor na špecifiká **regulácie na vstupe a výstupe** (prax, formálne vzdelanie/obsah vs vzdelávacie výstupy/vybavenie)
- Povinnosť vs dobrovoľnosť (**riziko preregulácie a sporného nastavenia kritérií**)
- **Digitálne vzdelávacie obsahy** od jednoduchých tóriálov po MOOC
- Kvalita externe/interne hodnotená (vid' zmenu paradigmy vo VŠ vzdelávaní)
- Nástroje zabezpečovania kvality (**SKKR?, NSK?** vs aktuálnosť obsahu, kvalita lektorov, úroveň organizačného a materiálno-technického zabezpečenia)
- SKKR a NSK – nenaplnený potenciál strážcov kvality, **konceptný problém**
- **Validácia** - doriešiť terminológiu (uznávanie, validácia, overovanie atď.)
- Vyjasniť/doplniť kritiku súčasnej praxe a neplnenia záväzku smerom k EÚ (súčasná právna úprava **porušuje/nenapĺňa** odporúčania EÚ) - vid' komparatívny VNFIL portál Cedefopu

<https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory>

Strategický cieľ 2 – kvalitné vzdelávanie dospelých - *Pozitíva*

- „...zjednotenie požiadaviek a kritérií pre akreditácie **neformálnych (?)** vzdelávacích programov, aby sa znížila administratívna záťaž pre poskytovateľov, ktorí si potrebujú dať akreditovať vzdelávacie programy na **viacerých ministerstvách**“
- Kritika selektívnosti akreditácie
 - Požadovať „nadväznosť na výkon pracovnej činnosti v určitom povolani“ je z hľadiska vzdelávania dospelých nesystémové (účelová redukcia)
- Nepriama kritika neplnenia PVV 2016: uznávanie výsledkov nonfo/info („funkčný systém“), „sledovanie zmien a vývoja potrebných zručností pre 21. storočie“
 - Stále pretrvávajúca stará paradigma -zákon o ďalšom vzdelávaní.
- Odporúčanie smerom k samosprávam ohľadom požiadaviek na poskytovateľov VD („vzdelávacie výstupy, sebahodnotenie alebo externé hodnotenie, sledovanie uplatnenia absolventov)
- Skúmanie prínosu vzdelávania dospelých by však malo byť národnou prioritou a požiadavky nastavené celonárodne (aj ako pomoc samosprávam a **nie „úloha“ na plnenie**, resp. aj národne financované)

Strategický cieľ 2 – kvalitné vzdelávanie dospelých - *Negatíva*

- **Opatrne ohľadom SKKR a NSK! - Potenciál SKKR a NSK nie je naplnený v dôsledku koncepčnej nevyjasnenosti**

„SKKR je nástroj, ktorý na základe vopred stanovených kritérií priraduje určitú úroveň jednotlivým kvalifikáciám, ktoré možno získať v SR. Národné kvalifikácie a rôzne cesty ich získavania (formálne a neformálne vzdelávanie, informálne učenie sa) sa vďaka nemu stávajú zrozumiteľnejšie, porovnateľnejšie, prehľadnejšie a transparentnejšie. Slovenský kvalifikačný rámec má, rovnako ako Európsky kvalifikačný rámec, osem úrovní.

NSK je verejný register, ktorý obsahuje opisy kvalifikácií uznávaných na Slovensku. Jeho zámerom je vytvoriť jednotný a transparentný systém uznávania kvalifikácií. Vychádza z predpokladu, že zručnosti, vedomosti a kompetencie, ktoré sú potrebné na získanie kvalifikácie, je možné získať rôznymi cestami vzdelávania a učenia sa.“

- **SKKR- referencovanie vzdelávacieho systému,**
- **NSK - kvalifikačné štandardy diskutabilné, neopreté o systémovú a systematickú analýzu diania na pracovisku**
- **System certifikácie lektorov („výhoda“ radšej než „povinnosť“, aj pri kurze “Lektor“ a minimálnej praxi)**
- **„...ako sa dá merať kvalita programov neformálneho (???) vzdelávania, ktoré nemajú akreditáciu?“**

Strategický cieľ 3 – vzdelávanie dospelých dostupné v regiónoch -*Podnety*

Problém legislatívy a financovania

„Zjednodušene by sme mohli povedať, že VÚC majú v regióne prednostne organizovať stredné školstvo (ISCED 2-4) a mestá zasa predprimárne a základné školstvo (ISCED 0-2). Avšak formulácia vzdelávania v kompetenciách samospráv **nie je limitovaná** iba na školské formálne vzdelávanie, ale **možno ju chápať v širšom slova zmysle, včítane vzdelávanie dospelých.**“

- „Na samosprávach sa VD nezaoberá žiaden konkrétny odbor či oddelenie“
- **Finančné schémy (kapitácia a podielové dane) sú demotivujúce**
 - Vzdelávacie inštitúcie nevedú k zvyšovaniu kvality absolventov (ich rozpočet závisí od kvantity na vstupe a nie kvality na výstupe)
 - Obce a VÚC nevedú k potrebe rozvoja ľudských zdrojov (ich rozpočet nezávisí od vzdelanosti a zamestnatelnosti obyvateľov)
- **Regionálne členenie neumožňuje plnohodnotnú regionálnu politiku**
 - Subnárodné **trhy práce nekorešpondujú s regiónmi** (samosprávnymi krajmi)
 - Cieliť zamestnatelnosť (aj sekundárne vzdelávanie) v rámci jedného regiónu nie je efektívne
 - Podporovať individuálnu kultiváciu (napr. občianske vzdelávanie) regionálne je efektívne

Strategický cieľ 3 – vzdelávanie dospelých dostupné v regiónoch -*Pozitíva*

- Zvýšiť informovanosť samospráv o dôležitosti VD
- Zvýšiť dostupnosť VD v regiónoch
- Zlepšiť propagáciu VD v regiónoch
- Vylepšiť kariérové poradenstvo na regionálnej či lokálnej úrovni (integrované dostupné poradenstvo –**TTSK**)
- Takéto návrhy (str. 21+) sú v zásade OK, ale budú sotva realizovateľné bez opory v zákone a ďalších finančných zdrojov
- Opatrenia týkajúce sa vysokých škôl (str 24 a 25) sú OK, ale bolo by dobre viac rozpracovať „**tretiu misiu VŠ**“ a neviazať ju len na región ako VÚC a vyhnúť sa termínu „neformálne vzdelávanie“
- Kritika aktivačných prác (avšak radšej dôraz na nové zručnosti než na vzdelávanie)
- Zapojenie kultúrnych inštitúcií do VD (**nestigmatizujú zraniteľných!**)

Strategický cieľ 3 – vzdelávanie dospelých dostupné v regiónoch -*Negatíva*

- Návrhy na národnej úrovni a regionálnej úrovni (opatrenia 1-10 na str. 21+) budú sotva realizovateľné bez opory v zákone a ďalších finančných zdrojov
- Informovanosť samospráv Odborom (?) ČŽV MŠVVŠ – Kapacity na PRO a VÚC
- Mapovať potreby vzdelávania dospelých v regióne vo vzťahu k rozvoju regiónu – upresniť (rozvoj ľudských zdrojov individuálne? alebo zamestnateľnosť (tá je ale nadregionálna – aká pomoc expertne a zdrojmi?)
- Robiť prieskumy vzdelávacích potrieb dospelých – Áno, ale know how a zdroje?
- Opatrenia na zlepšenie evidencie(?) o vzdelávaní zameranom na posilňovanie kľúčových kompetencií, zvlášť občianskych kompetencií (č. 11, s. 23)
- Druhošancové vzdelávanie (DŠV) dospelých na ZŠ či SŠ? – malá účinnosť („outreach“)
- “Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving”(s. A177+) http://publications.europa.eu/publication/manifestation_identifier/PUB_NC0419473ENN
- Databáza poskytovateľov DŠV na portáli ISTP? – OK, ale asi nehľadajú ani v ISTP ani v EPALE
- **Učiteľia DŠV** – získať „aj kvalifikáciu na učenie dospelých a to zapojením učiteľov do kurzov lektorských zručností, alebo andragogického minima buď v systéme ďalšieho vzdelávania alebo cez systém kontinuálneho vzdelávania“.

Odporúčania pre Odporúčania

„Akožistan“

Dve možnosti ako sa postaviť k riešeniu problémov: ÁNO/NIE.../**AKOŽE**

Slovensko - krajina koncepcií a stratégií

bez kontrolovateľných a kontrolovaných opatrení

- Milénium 2001 (2002) – kontrola plnenia každé dva roky (žiadny AP!)
- Koncepcia a stratégie CŽV, Zákon o CŽV (**nenaplnené, odložené – OECD???**)
- Stratégia digitálnej transformácie SR do roku 2030 (**2019**) - **existuje AP!**
 - Program informatizácie školstva s výhľadom do roku 2030 (**2019!!!**) – Industry 4.0
 - **Digitálna transformácia škôl a vzdelávania (?)** pre jeho skvalitnenie, zlepšenie predpokladov zamestnanosti a získanie kompetencií potrebných pre digitálnu dobu

Odporúčania pre „Odporúčania“ a „Príručku pre samosprávy“

❖ Príčiny chýb v tvorbe politík

- Tendencia ku všeobecným formuláciám ako **kultúrny** fenomén
- Všeobecné je jednoduchšie ako konkrétne (ľahké „**odpočty**“)
- Málo záleží na skutočnej realizácii („**dedičstvo?**“)

❖ Tri rady na zamyslenie

1. Odporúčania formulovať tak, aby boli **jasné a realizovateľné** (menej je viac).
2. Príklady dobrej praxe musia **zaujať**, ukázať hlavný prínos a prístup k **zdrojom**.
3. Najužitočnejšie sú odporúčania, kde **vidieť aj pomocnú ruku** a nie len „úlohu“.

Dva záverečné (a už opakované) výkriky a jedno silné povzbudenie

❖ Finančné schémy (kapitácia a podielové dane) sú **demotivujúce**

- Vzdelávacie inštitúcie nevedú k zvyšovaniu kvality absolventov
(ich rozpočet závisí od kvantity na vstupe a nie kvality na výstupe)
- Obce a VÚC nevedú k potrebe rozvoja ľudských zdrojov
(ich **rozpočet nezávisí od vzdelanosti a zamestnateľnosti obyvateľov**)

❖ Regionálne členenie **neumožňuje** plnohodnotnú regionálnu politiku

- Subnárodné trhy práce **nekorešpondujú** s regiónmi (samosprávnymi krajmi)
 - Cieliť zamestnateľnosť (aj sekundárne vzdelávanie) v rámci jedného regiónu **nie je efektívne**
 - Podporovať individuálnu kultiváciu (napr. občianske vzdelávanie) regionálne **môže byť efektívne**

ALE ÁNO!!!

Politiky vzdelávania dospelých začínajú lokálnou/regionálnou akciou a podporou!

9 + 1 pohľadov na vzdelávanie dospelých

Ďakujem za pozornosť

Juraj Vantuch, vantuch2011@gmail.com